

Näringsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Mervärdesskog (SOU 2006:81)

Folkrorelseradet Hela Sverige ska leva har beretts tillfälle att yttra sig över Skogsutredningens slutbetänkande. Vi vill lämna följande synpunkter. I huvudsak begränsar vi oss till att lyfta fram några särskilda aspekter som vi menar borde ha givits större uppmärksamhet av utredningen.

Betänkandet innehåller många väl avvägda ställningstaganden och bra förslag som vi inte närmare kommenterar här. Exempel är uppdraget till Skogsstyrelsen att se över energiomställningens betydelse för skogsbruket, nödvändigheten av en bättre balans mellan inlösen och skötsel av skyddad mark, behovet av kompetensutveckling för ökade miljöhänsyn samt skogsbruksplanering i enkel form.

Viktig resurs

Inledningsvis vill vi understryka att skogen är en mycket viktig resurs för hela vårt samhälle och särskilt för skogsbygderna. Betydelsen av skogsbruket för dessa bygder minskar emellertid allt mer i takt med storskaligt brukande, fjärrstyrt ägande och centralisering av förädlingen. Vi menar att utredningen på ett mer kvalificerat sätt borde ha utrett möjligheten att utforma skogspolitiken så att nyttan av de skogliga resurserna kommer lokalbefolkningen på landsbygden till godo på ett tydligare sätt.

Jämställ det sociala målet

Sedan mötet i Rio de Janeiro 1992 är det allmänt vedertaget att hållbar utveckling bygger på de tre jämställda målen: produktionsmål, miljömål och sociala mål. Svenskt skogsbruk är ett undantag och släpar efter i denna allmänna förståelse. Det finner vi mycket otidsenligt och otillfredsställande.

Utredningen lyfter fram skogens sociala värden som en viktig komponent i det framtida svenska skogsbruket och har gjort tillägg i skogsvårdslagens portalparagraf med denna innebörd. Det är ett betydelsefullt steg i rätt riktning. Men vi är besvikna över att utredningen inte tar steget fullt ut och lyfter upp de sociala värdena till att bli ett mål jämställt med produktion och miljö. Vi tolkar utredningen som så att det även i fortsättningen bara är två

jämställda mål som gäller för ett hållbart skogsbruk – det ekonomiska målet och det miljömässiga.

Vi vill poängtera att med sociala mål för skogspolitiken menar vi inte bara goda rekreationsmöjligheter för medborgarna i allmänhet och arbetstillfällen i stora produktionsanläggningar utan också inflytande, ekonomiskt utbyte och livskvalitet för de som bor i våra skogrika bygder.

Särbehandla glesbygden

Det är bra att utredningen påpekar att skogsbruket i glesbygden måste särbehandlas. Där dominerar storskogsbruk och bolagsägande – privat och statligt. Möjligheterna för lokalbefolkningen att påverka skogsbruket är små samtidigt som skogen är avgörande för livsmiljön i dessa bygder. Men även om utredningen uppmärksammar skogsbruket i glesbygden ägnas ändå mest intresse åt det tätortsnära skogsbruket med de behov och problem det har. Här borde utredningen ha haft en bättre balans i sitt arbete.

Lokalt inflytande stärker motståndskraften

FN:s stora studie Millennium Ecosystem Assessment (MEA) publicerades förra året. Slutsatsen är att majoriteten av jordens ekosystem är under allvarlig stress och att det kommer att bli svårt att på sikt bibehålla produktion och välfärd för jordens befolkning. En av rekommendationerna är att man måste öka det lokala inflytandet och skapa medverkan från den lokala befolkningen. Då kan lokal kunskap och engagemang bidra till de nya lösningar som blir nödvändiga för att stärka ekosystemens motståndskraft.

En landsbygd med aktiva människor ger vårt samhälle kraft att stå emot förändringar i miljön. Det kan avse den globala uppvärmningen och det kan också handla om att bidra till att lösa problemen med den nödvändiga energiomställningen när oljan sinar. Vi vill framhålla att de över 4 000 lokala utvecklingsgrupperna runt om i hela landet har en viktig roll att spela för hela samhällets bästa när det gäller att nyttja och vårda våra naturresurser, bland annat skogen. Det här borde utredningen ha gett större utrymme i sitt arbete.

Skogen bas för nyföretagande och lokal utveckling

Nya affärsidéer växer ofta fram bland idérika människor som i vardagen och i sin egen miljö ser nya möjligheter. Forskning pekar på att nytänkande stimuleras då människor ser att de har ett utrymme att agera, alltså när de upplever att det är möjligt att påverka sin situation. Dagens storskogsbruk bidrar mycket lite till sysselsättningen i Sveriges glesbygder och ger samtidigt dåligt handlingsutrymme för lokalbefolkningen att förverkliga nya affärsidéer.

Skogsbrukets möjligheter att bidra till nyföretagande och ekonomisk utveckling på landsbygden borde ha analyserats bättre. Sveaskogs nya uppdrag att ställa mark till förfogande för entreprenörer inom naturturism är lovvärt, men det räcker inte.

Lokal förvaltning ger skydd och utrymme

Utredningen pekar på lokal förvaltning som ett sätt att nå mål om miljökvalitet i skogen. Flera initiativ har redan tagits runt om i Sverige för att etablera olika former av lokal förvaltning av områden som är marginella för skogsproduktion, bland annat flera skyddade områden under länsstyrelsernas förvaltning men också på Sveaskogs och Fastighetsverkets marker. Dessa initiativ ses emellertid med misstänksamhet från etablerad expertis inom skogsbruket och naturvården. Det hade därför varit välgörande om utredningen ännu tydligare lyft fram lokal förvaltning av skogsmarker som intressant för att ge mervärden från skogen. Lokal förvaltning är effektivt både för att skydda miljön och för att skapa lokalt handlingsutrymme som möjliggör nytänkande och nyföretagande inom speciellt det statligt ägda skogsbruket.

Tillsatt arbetsgrupp

I och med att utredningen valt att ge förhållandevis litet utrymme åt de sociala aspekterna av skogsbruket finns behov av, som utredningen föreslår, ett fortsatt arbete på detta område. Vi ställer oss därför positiva till utredningens förslag att Skogsstyrelsen ska ges i uppdrag att utveckla föreskrifter till skogsvårdslagens hänsynsparagraf för att bättre tillgodose skogens sociala värden och att det ska omfatta även andra områden än tätortsnära skogar. Här bör Skogsstyrelsen studera erfarenheter från andra länder som gått före Sverige. Syftet ska vara att öka lokalt inflytande och medverkan för att stärka ekosystemens och samhällets motståndskraft inför kommande miljöförändringar samt att möjliggöra nytänkande och skapa utrymme för nya affärsidéer.

Vi förslår att Skogsstyrelsen tillsätter en arbetsgrupp för att klara uppdraget. I gruppen som bör vara allsidigt sammansatt bör ingå representanter från bland annat Institutionen för Stad och Land vid SLU, Sveriges kommuner och landsting/Småkom och Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva.

Med vänlig hälsning

Åke Edin
ordförande

Staffan Bond
kanslichef